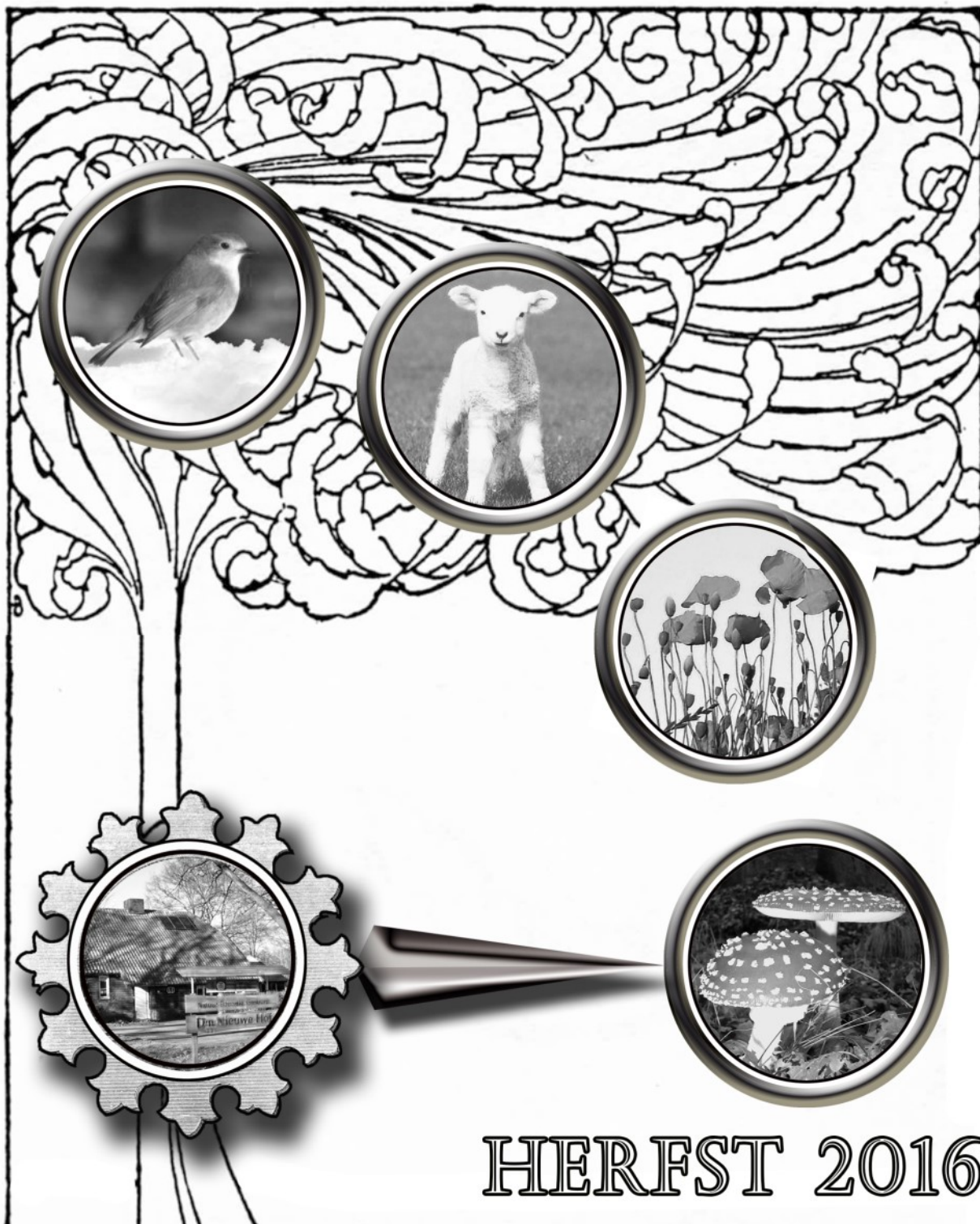

NATUURWIJZER

AFDELING VALKENSWAARD-WAALRE

IN VOOR NATUUR

HERFST 2016

IVN: INSTITUUT VOOR NATUUR-
EDUCATIE EN DUURZAAMHEID

IVN *instituut voor natuureducatie en duurzaamheid is een organisatie van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een duurzame samenleving.*

Lidmaatschap

Vriend van het IVN; € 15.00 per jaar

Landelijk lidmaatschap: lid € 24.00 per jaar.

Met het landelijk lidmaatschap steun je je eigen vereniging en het landelijk IVN.

Vrienden ontvangen 4x per jaar de Natuurwijzer/In voor natuur

Leden ontvangen daarnaast het landelijk IVN-blad: Mens en Natuur.

Landelijk huisgenootlid € 16,60

Lidmaatschap jeugdleden: € 12,50 per jaar.

Lidmaatschap "oudere" jeugdleden: € 17,50 per jaar.

U kunt het bedrag van het lidmaatschap overmaken op:

**IBAN:NL19INGB 0001 6112 36 t.n.v. Penningmeester IVN VALKENSWAARD-WAALRE
BIC:INGBL2A**

Opzeggen van uw lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar .
Schriftelijk: J. Van Heeswijk, Braambeslaan 15, 5552 PE Valkenswaard of
javanheeswijk@onsbrabantnet.nl

Het websiteadres van onze afdeling is: <http://ivn.nl/afdeling/valkenswaard-waalre>

Natuureducatie Centrum D'n Nieuwe Hof,

Bosstraat 25, 5553 CK VALKENSWAARD, telefoon 040-201 83 95

BESTUUR

Voorzitter	Emile Weijters Laurier 16 tel: 040-2075670	5552 GZ	Valkenswaard
1e Secretaris	Anneke Droog Van Heemskerckstraat 18 tel: 040-2014727 E-mail: ivn.valkenswaard-waalre@live.nl	5554 PL	Valkenswaard
2e Secretaris	Frans Vierstraete Sakervalk 11 tel: 040-2015117	5554 MD	Valkenswaard
Penningmeester	Jan van Heeswijk Braambeslaan 15 tel: 040-2015307	5552 PE	Valkenswaard
Leden	Jan Das Tonterstraat 18 tel: 040-2016075	5561 AN	Riethoven
	Ad Baken Molenstraat 83 tel: 040-2015181	5554 JN	Valkenswaard
	Gerrit Klitsie Geenhovense dreef 9 tel: 040-2046951	5552 BA	Valkenswaard
	Ben Putman Mgr. Bannenberglaan 26 tel: 040-2215000	5581 AH	Waalre

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	pag. 1
Activiteitenkalender	pag. 2
Voorwoord	pag. 3
Wist je dat.....	pag. 4
Uit de oude doos	pag. 5
Bezoekje aan de Vlindertuin Riethoven	pag. 6
Bijzonder grote zwam	pag. 8
Oproep team Red de aarde	pag. 9
Sterrencursus	pag. 9
Waarom muggen zoemen	pag. 10
Een tranenden Pinus wallichiana	pag. 12
Natuurwerkdag 5 nov. 2016	pag. 14
Heide schonen de moeite waard	pag. 16
Revitalisering wandelroutes	pag. 17
Jeugd-IVN kamp Biesbosch	pag. 18
Nieuwe website	pag. 21

ACTIVITEITENOVERZICHT

Herfst 2016

Woensdagochtend

Elke woensdagmorgen is een vast aantal werkgroepen in en rond D'n Nieuwe Hof actief: de Tuin-groep, Documentatiegroep, Vogelwerkgroep en de Leskistengroep.

Jeugd-IVN

Voor de bijeenkomsten van de diverse groepen zie de data op onze website.

Vlindertuin Waalre

De tuin is op de dinsdagochtend en woensdagmiddag geopend.

Vlindertuin-insectentuin Riethoven

Aan de rand van Riethoven, nabij de kruising Rythoviusdreef - Stevertsebaan ligt de Vlinder-insectentuin. In de tuin kunt u op uw gemak rondlopen of op een bankje genieten van de rust. Vele planten in de tuin zijn voorzien van naambordjes. De tuin is vrij en gratis toegankelijk

Schoolproject "Het rijk van Koning Eik"

Behoudens de herfstvakantie vindt er alle dagen van de week een schoolbezoek plaats.

Wandelingen

Zondag 2 okt, 14.00 - 16.00 uur, **Herfstwandeling** rond het Meertjesven; vertrekpunt: parkeerplaats hoek Bolksheuvel/Vlasrootlaan/Merenstraat, 5582 VC Waalre.

Zondag 9 oktober, 11.00 – 13.00 uur en van 14.00 – 16.00 uur; **Paddenstoelenwandeling speciaal voor de jeugd**; vertrekpunt: parkeerplaats Leenderbos, Valkenswaardseweg afslag Leenderbos, 5595 XR Leende.

Zondag 9 oktober, 14.00 – 16.00 uur; **Paddenstoelenwandeling voor volwassenen**; vertrekpunt: parkeerplaats Leenderbos, Valkenswaardseweg afslag Leenderbos, 5595 XR Leende.

Zondag 13 november, 14.00 – 16.00 uur; **wandeling Oud-Aalst en Diepenvoorde**; vertrekpunt voormalige Bibliotheek, De Leesakker 1, 5582 ZB kerkdorp Aalst (gemeente Waalre).

Vogelwerkgroep

Elke eerste dinsdagavond van de maand, bijeenkomst van de leden van de werkgroep.

Schoolgidsen Valkenswaard

Woensdag 21 september: Water scheppen in de beek. Altijd weer leuk om te zien wat er leeft!

Dinsdag 27 september: Fietstocht naar de Strabrechtse Heide in Heeze. We bezoeken de Plaetse.

Woensdag 5 oktober: Bezoek aan de vlindertuin in Waalre.

Dinsdag 18 oktober: Het gebiedje nabij de Hasselse Vennen

Woensdag 9 november: Louis Koolen Voor de pauze praat hij over kleuren in de natuur, het onderwerp van ons project. De rest vult hij zelf in.

Schoolgidsen Aalst

Meeuwven, groep 6 (7)

In september en oktober vinden de wandelingen met de scholen plaats.

Herfstwandeling, groep 3+4

Tussen eind september en de herfstvakantie gaan de scholen op pad voor deze wandeling

Natuurwerkgroep Malpie, Waalre en Valkenswaard

Natuurwerkgroepen verrichten op iedere zaterdagochtend van 09.00 – 12.00 uur werkzaamheden t.b.v. het landschapsbeheer. Wilt u in het najaar deelnemen aan deze activiteit, neem dan contact op met Wim van Stipdonk of Ben Putman voor Waalre (040 2216573 of 040 2215000) of Harrie van de Broek voor Valkenswaard (040 2018239) of Ad Baken (040 2015181).

Nationale Natuurwerkdag:

Zaterdag 5 november 2015:

In **Valkenswaard**: Heide schonen op de Malpie; 09.00 – 12.30 uur; voor de precieze werkplek zie de berichten in de lokale pers

In **Waalre**: schonen van het gebied rond het Vlasrootven nabij de Vlasrootlaan te Waalre; 10.00 uur; zie de berichten in de lokale pers.

Voorwoord

Valkenswaard, 5 september 2016

Beste IVN'er,

De schoolvakantie is weer voorbij en het gewone ritme is weer terug. Meteorologisch begint op 1 september de herfst en afhankelijk van de nazomer wanen we ons wel of niet in de herfst.

Voor de leden van de werkgroep van het Schoolproject betekent deze periode het voorbereiden van het nieuwe project dat begin 2017 wordt geopend. Dit nieuwe project wordt dan wel het dertigste project! Een geweldige prestatie door de leden van de werkgroep. Mede namens de andere leden van het bestuur vast gefeliciteerd met deze geweldige mijlpaal. Voor de basisscholen is een bezoek aan het schoolproject niet meer weg te denken.

Verder is het jaar 2017 een bijzonder jubileumjaar voor onze afdeling. Immers in 2017 bestaat het IVN Valkenswaard-Waalre 50 jaar. In 1967 begonnen als een kleine groepje van voornamelijk vogelaars, is na 50 jaar onze vereniging uitgegroeid tot een volwaardige educatieve organisatie. Natuurlijk willen we dat uitgebreid vieren en daarom hebben we voor de vakantie een werkgroepje gevormd van enkele bestuursleden en mensen uit diverse werkgroepen om een voorstel jaarprogramma op te stellen. Mocht u ideeën hebben voor een bijzondere (jubileum)activiteit dan laat maar horen of geef het door aan onze secretaris.

In de periode medio november – begin december zal een deel van het IVN gebouw weer beschikbaar gesteld worden als de slaapplek van Sinterklaas. Dit project vindt plaats onder coördinatie van de wijkcommissie De Turfberg.

Naast de website van onze vereniging zijn we sinds enkele maanden ook aanwezig op facebook. Het facebookadres is "IVN Valkenswaard en Waalre". Let wel, de pagina is pas gestart en moet nog voldoende vulling krijgen vanuit de diverse werkgroepen.

Ik wens u, mede namens het bestuur een fijne nazomer - en herfstperiode toe.

Namens het bestuur

Emile Weijters, voorzitter.

Wist u dat?

- De Natuurwerkgroepen van Valkenswaard en Waalre weer de nodige werkzaamheden gaan uitvoeren in de natuurgebieden van onze twee gemeenten in de maanden september t/m februari.
U mee kunt doen aan de uitvoering van deze beheerswerkzaamheden van de werkgroepen. Contactadressen hiervoor zijn:
Natuurwerkgroep Waalre 040 2215000 (Ben Putman)
Natuurwerkgroep Valkenswaard 040-2018239 (Harrie van de Broek), Natuurwerkgroep Malpie 040 2015181 (Ad Baken).
- Op de vogelwandeling van 5 juni, vanwege het slechte weer, slechts 5 wandelaars meeliepen.
- Op zaterdagmiddag 11 juni de Slootjesdag voor de jeugd heeft plaatsgevonden. Op deze dag, onder gunstige omstandigheden, tientallen kinderen hebben deelgenomen.
- Er op deze dag toch nog de nodige opvallende waterdiertjes bewonderd konden worden, zoals de waterschorpioen, larve van de alpenwatersalamander, diverse waterkevertjes, libellelarven, etc.
- Op 11 augustus acht ouderen van de Dagopvang Stokerwei een natuurbelevingsmiddag hebben gehad.
- Op de Malpie, in augustus weer eitjes van het gentiaanblauwtje, zijn gevonden op de klokjesgentiaan door onze vrijwilligers.
- De medewerkers van de Bosgroep Zuid Nederland (beheerder van het gebied voor de gemeente Valkenswaard) en de vrijwilligers zeer enthousiast waren over deze vaststelling.
- De Malpiewandeling op zondag 29 augustus slechts een 6-tal wandelaars op de been bracht ondanks het prachtige weer.
Mogelijk dat op deze dag de concurrentie met de Brabantse Dag in Heeze te groot is.
- De leerlingen van de basisscholen van Valkenswaard, na de grote vakantie, weer gestart zijn met het bezoeken van het schoolproject.
- Medio dit jaar een vrijwilliger zich heeft aangemeld voor het onderhoud van het gebouw.
In de afgelopen 3 maanden er al menige klus geklaard is door Jacques de Leijer.

Instituut voor Natuurbeschermingseducatie

Afdeling Valkenswaard

Op 21 september 1977 ging in Valkenswaard een natuurgidsencursus van start met 52 deelnemers.

De heer A. Luitingh nam de studieleiding op zich, terwijl de heren L. Koolen, P. Michiels, H. Oversteegen en J. van Twisk zich als docent beschikbaar stelden.

Er werden 4 studie-werkgroepen gevormd en wel voor de vier volgende gebieden:

Bruggerhuizen en de Schans in Valkenswaard.

Geijzenrooi in Eindhoven en Sangbroek de Gebergten in Mierlo.

Vijf natuurgidsen n.l. de heren Adang Jr., van Bijnen, van Gerven, de Koning en v.d. Waterlaat stelden zich ter beschikking van deze groepen om de cursisten met raad en daad terzijde te staan als coach.

Twee natuurgidsen, de heren Boelens en Bots, namen het buiten-mentorschap op zich, terwijl de heer Beelen het secretariaat zou waarnemen, en de heer Adang Sr. zich met de financiën ging bemoeien. De organisatie van deze cursus, alsmede van de studie-werkkampen was in handen van de heer J. v.d. Nieuwenhof, voorzitter van de IVN-afdeling Valkenswaard.

Het totale programma omvatte 22 lesavonden en 19 excursies. Verder vonden er drie weekend-studiekampen plaats, waarvan het laatste het eindkamp was met examen. Dit kamp vond plaats j.l. vrijdagavond, zaterdag en zondag 6, 7, 8 april 1979 in Borkel en Schaft.

In deze cursus werd aandacht besteed aan de theoretische en praktische vorming van de cursist tot leider van wandelingen in de natuur.

Onderwerpen waren o.a.:

a theoretisch gedeelte

- de opbouw van het landschap met bijzondere aandacht voor flora en fauna,
- de invloed van de seizoenen,
- de plaats van de mens in zijn relatie tot de natuur,
- de organisatie van de natuurbescherming,
- didactiek en methodiek.

b praktisch gedeelte

- voorbereiding van wandelingen in de natuur,
- didactische oefeningen,
- laboratoriumwerk.

Door de verschillende groepen werden vier prachtige inventarisatierapporten van deze gebieden samengesteld.

Weer zijn er 39 (er komen nog 3 verlate examens) enthousiaste mensen toegevoegd aan het leger van IVN-natuurgidsen in ons land.

Zij willen zich inzetten voor het IVN, dat tot doel heeft de mensen te overtuigen, dat meer aandacht en zorg aan natuur- en milieubeheer besteed moet worden. Dit houdt in het duidelijk maken, dat de mens onderdeel van de natuur is en dat bij het overigens onvermijdelijke ingrijpen in de natuur met natuurwetten (d.z. ecologische principes) rekening gehouden moet worden.

Na het einde van de laatste werkkamp werd op zondagmiddag 8 april j.l. in het Euro-Restaurant een feestelijke bijeenkomst gehouden waar de behaalde diploma's zouden worden uitgereikt. Hierbij waren aanwezig familieleden en vrienden van de cursisten, alsmede afgevaardigden van IVN-afdelingen uit de regio, de heer D. Huitzing van het Landelijk Bureau van het IVN uit Amsterdam, de voorzitter Dr. W.K. Westmijze van het District Noord-Brabant van het IVN, de burgemeester van Mierlo mev. van Lokven en de vertegenwoordigende wethouder van Valkenswaard de heer H.C. Hofstra.

De heer v.d. Nieuwenhof opende de bijeenkomst. In het bijzonder sprak hij een hartelijk woord van welkom toe aan de kinderen van de cursisten. Ook de reeds hierboven genoemde personen alsmede de vele andere aanwezigen sprak hij een woord van welkom toe.

Daarna gaf hij het woord aan de heer Hofstra. De heer Hofstra feliciteerde de cursisten met het behalen van het natuurgidsendiploma. Hij had bewondering voor hun doorzettingsvermogen om zo

**NIEUWS VAN
BIJNA 40 JAAR
GELEDEN!**

een lange cursus tot een goed einde te brengen. Hij stelde het zeer op prijs, dat hij was uitgenodigd om de diploma's te mogen uitreiken en hij onderstreepte nogmaals het goede doel van de natuurbeschermingseducatie.

Vervolgens ging hij over tot het uitreiken van de diploma's aan de volgende natuurgidsen:

Uit Leende: mev. de Wit.

Uit Luyksgestel, mev. 't Hoen.

Uit Riethoven, mev. v.d. Veeke.

Uit Valkenswaard, mev. Bogaerts, heer Dielis, heer de Geest, mej. Grijseels, mevrouw Israël, heer Jacobs, heer Kiela, heer Klaassens, mev. Kuypers, heer v.d. Laar, heer van Leeuwarden, mev. Rutten, heer van Schijndel en de heer Willems.

Uit Veldhoven, mev. Kessler.

Uit Waalre, mev. Gerrebrands en de heer ter Stage.

Na deze uitreiking sprak de heer J. v.d. Nieuwenhof de nieuwe natuurgidsen toe en feliciteerde hen van harte met het bereikte resultaat. En dankte hij de studieleider, docenten, mentoren en coaches voor hun bijdrage aan deze cursus.

Verder voerden nog het woord om de natuurgidsen te feliciteren de heer Westmijze namens het district, de heer Huitzing namens het Landelijk Bureau. De burgemeester van Mierlo sprak nog speciaal een woord tot de Mierlose natuurgidsen. Zij hoopte op een bijzondere samenwerking op het gebied van natuur en milieu in haar gemeente. De nieuwe natuurgids de heer v.d. Laar, als oudste, sprak nog een woord van dank aan allen en hij liet zijn woorden vergezeld gaan van een presentje voor de studie-leiding. Tot slot overhandigde de heer v.d. Nieuwenhof aan de heer Hofstra, wethouder van Valkenswaard de inventarisatie-rapporten van de Valkenswaardse gebieden.

Bezoekje aan de Vlindertuin in Riethoven

Als afsluiting van ons schoolgidsenjaar staat er altijd een dagtocht gepland. Dat is meestal een fietstocht naar een doel dat net iets te ver weg ligt voor een gidsenochtend. Dit jaar was dat de Vlindertuin in Riethoven. Een aantal jaren geleden met veel enthousiasme opgestart door en voor het jeugd-IVN, onder leiding van een aantal bevlogen gidsen, waaronder Jan en Nellie Das. Het was een groot succes, en Riethoven won hiermee de prijs voor "Een kern met pit".

De tuin.

De tuin was een lust voor het oog en ook voor allerlei vliegende beestjes: vlinders, bijen, hommels, lieveheersbeestjes, zweefvliegen... Samen met mijn man heb ik hier heel wat keren op een bankje zitten genieten! De tuin is een fijne rustplek tijdens onze fietstochtjes. Heerlijk in het zonnetje, luisteren naar het gezoem om je heen..

Maar na een aantal jaren kampte men ook hier duidelijk met "gebrek aan personeel". De vroegere jeugd-IVNers vlogen uit en gingen elders studeren. De tuin verwaarloosde een beetje, er is nu eenmaal heel veel onderhoudswerk aan. Maar nu ligt alles er weer in volle glorie bij! Een aantal enthousiaste mensen hebben er opnieuw de schouders onder gezet en het resultaat mag er wezen! Een weelde aan bloemen en struiken, een vijver, een luxe insectenhotel. Mooie, duidelijke informatie laat zien wat voor vlinders je hier mag verwachten en een fijne picknickbank nodigt uit om hier even lekker te gaan zitten.

Onze Riethovense schoolgidsen onthaalden ons met koffie, en daarna kregen we een uitgebreide rondleiding door de tuin. Ook enkele nieuwe medewerkers droegen hier hun steentje bij.

Het dorpskerkje.

Daarna had Nellie Das gezorgd voor een gids: Gijs Willems, lid van de Riethovense Heemkundekring. Hij liet ons kennis maken met het mooie, sfeervolle dorpskerkje. Riethoven staat al sinds 1442 te boek als zelfstandige parochie, maar het allereerste kerkje was waarschijnlijk al veel ouder. Het is een aantal keren uitgebreid, met name aan de buitenkant is dat goed te zien.

Het kerkje heeft prachtige gebrandschilderde ramen uit verschillende tijdperken. De monstrans is heel bijzonder! Een oude blinde alleenstaande dame had haar gouden oorbellen per testament aan de kerk geschonken. Die zijn in de monstrans verwerkt en op een zodanige manier dat ze er perfect in passen! We konden het allemaal heel mooi van dichtbij bekijken!

We mochten ook in de toren, over een smalle wenteltrap, tot bij de klokken. Twee stuks: Maria en Willibrord genaamd. Ze horen bij de oudste klokken uit deze omgeving, gegoten uit koper en brons. Tijdens de Tweede Wereldoorlog ontkwamen ze aan confiscatie door de

Duitsers, vanwege hun monumentale waarde. Het certificaat hangt beneden in het kerkportaal, voor iedereen zichtbaar! Blijkbaar heeft het geholpen! Onze gids kon niet nalaten om even de klank van de grootste klok te laten horen! Wat een geluid als je er niet meer dan een meter vanaf staat!!

Bijzondere planten.

Na ons kerkbezoek werden we vanwege de regen gastvrij ontvangen in het IVN-onderkomen. Hier aten we onze boterhammetjes. Daarna wist Nellie Das nog enkele bijzondere plekjes waar een aantal zeldzame planten groeiden;

- De duivenkervel, een heel teer klimplantje.
- De bremraap, parasiterend op de brem.
- Het gele vogelpootje.
- De hardbloem, een bodembedekkertje. Heel fijn van structuur, maar een beetje hard aanvoelend. Of daar de naam vandaan kwam? De arme keuterboeren gebruikten het als veevoer.

- Hengel, een heel fijnbladig plantje met een gelig bloemetje, parasiterend op gras.

Via een behoorlijk modderig pad, dat de nodige stuurmanskunst vereiste, kwamen we weer op de grote weg uit. Vlak bij de visvijvers wees Nellie ons nog even het Huisven. Hier vlakbij hadden de schoolkinderen honderden nieuwe boompjes geplant ter gelegenheid van Boomplantdag. Daardoor zou een geschikter leefgebied moeten ontstaan voor vogels en insecten.

Van hieruit terug naar Valkenswaard. Ik heb Riethoven altijd een warm hart toegedragen. Een klein dorpje dat veel te bieden heeft. En waar men samen heel wat kan bereiken! Met recht een "Kern met pit!"

Nelly van der Burgt

Nelly van der Burgt.

De bijzondere planten worden opgezocht in de boeken

Bijzonder grote zwam langs fietspad
Valkenswaard-Dommelen

Het moet ergens eind mei , begin juni zijn geweest, dat mijn IVN- en koormaatje Cecil me tipte dat er een hele grote zwam langs het laatste fietspaadje van Schepelweijen naar Valkenswaard stond.

Dus trok ik er met mijn camera op uit om deze bijzondere zwam te gaan aanschouwen en fotograferen.

Nadat ik het bruggetje over de Dommel gepasseerd was, moest ik toch nog even zoeken naar dit bijzondere exemplaar. Maar het platgetrapte gras wees me de weg ... zo te zien waren er al meer belangstellenden geweest . Ja hoor, daar stond de prachtige zwam met een doorsnede van wel meer dan een halve meter!! Geweldig mooi. Meteen maakte ik wat foto's , want zo'n grote zwam had ik nog nooit gezien.

Een weekje later fietsten we ons vaste 'ommetje' van +/- 18 km: Dommelen - Westerhoven - Riethoven 'de Volmolen'- Waalre 'het Loon' - Dommelen en kwamen we weer langs de bewuste plek van die grote zwam.

"Even kijken of hij nog gegroeid is met dit warme weer en hoge luchtvochtigheid" zei ik enthousiast.

Helaas, hij was aan het aftakelen, al wat ingezakt . Het zou niet lang meer duren of er zou niets meer van te zien zijn. Gelukkig had ik foto's kunnen maken in de tijd

dat hij daar zo mooi stond te pronken en die wil ik graag met jullie delen.

*'Natuurgroet' van
Dinie van Lieshout.*

RED DE AARDE

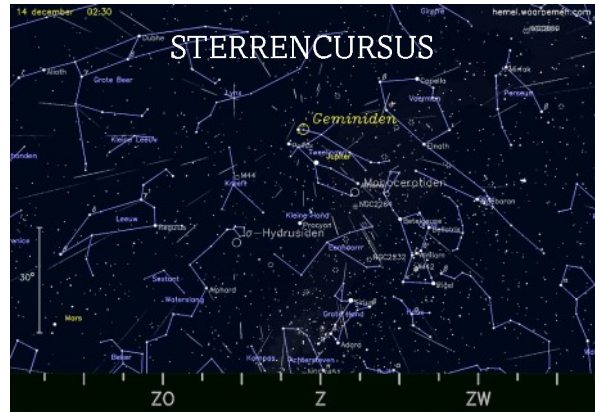
Oproep team Red de Aarde

Onze dierenwelzijnsorganisatie Red de Aarde is op zoek naar jongeren in de leeftijd van 7 t/m 17 jaar, die een onderscheidende rol spelen m.b.t. Dierenwelzijn en die andere jongeren (en volwassenen) kunnen inspireren. We willen degene graag interviewen en filmen. Het zou fijn zijn als u ons met degene in contact kunt brengen.

Ruim 2 jaar geleden zijn mijn zus Ivi en ik op respectievelijk 13 en 15-jarige leeftijd met ons bijenbeschermings-project door het Ministerie van Buitenlandse zaken verkozen tot Nederlands Wereldverbeters van het Jaar.

Met vriendelijke groet,

Tim Huijsmans en het
Red de Aarde team

In december 2016 en januari 2017, wordt wederom een sterrencursus georganiseerd voor mensen die meer van de sterrenwereld willen weten. De cursus vindt plaats op de woensdagavonden. De exacte data zijn nog niet bekend. De cursus kent *5 lesavonden* waarvan een avond in Asten, voor een bezoek aan de Jan Paagman Sterrenwacht met het indrukwekkende Pieterse Planetarium. De *curstijden* zijn van *19.45 tot 22.15 uur*.

Naast het geven van informatie en uitleg over de verschillende hemellichamen en hun bewegingen, zal in de cursus veel tijd besteed worden aan het zich oriënteren op en het waarnemen van de sterrenhemel.

Tijdens deze cursus komen de volgende onderwerpen aan bod: naamgeving van sterren, de Dierenriem, de levensgang van sterren, Rode Reuzen, Witte Dwerfen, Neutronensterren, Zwarte Gaten, werken met de sterrenkaart, wanneer is welke planeet waar te zien, computerprogramma's voor sterren-hemelsimulatie, .

De cursus wordt gegeven in het *IVN gebouw van de afdeling Valkenswaard (Bosstraat 25, 5553 CK Valkenswaard)*. Het cursusgeld bedraagt *€ 30,00 voor leden en € 35,00 voor niet leden*. Deze prijs is inclusief syllabus, sterrenkaart, bezoek aan de Sterrenwacht en Planetarium en koffie en thee tijdens de cursusavonden

Emile Weijters

Waarom muggen zoemen!

De mug is nu niet direct de meest geliefde diersoort. We hebben een hekel aan zijn gezoem. Vooral als hij 's nachts rondom ons hoofd zit te vervelen: bzz, bzz, bzz... Als we dan ook nog eens lek gestoken worden, is het helemaal oorlog! Pats! Weg met dat beest!

Ziektes

Behalve dikke, jeukende bulten kun je aan een muggensteek ook heel vervelende ziektes overhouden. Denk maar aan malaria, knokkelkoorts, gele koorts, het westnijl-virus en tegenwoordig ook het zika-virus, dat ernstige hersenafwijkingen bij ongeboren baby's kan veroorzaken. Wereldwijd leven er meer dan 5.000 soorten muggen! Gelukkig niet allemaal stekende en bloed-zuigende exemplaren. De meeste zijn zelfs onschuldig, zoals de bekende langpootmuggen en de dansmuggen die soms in enorme wolken in de zwoele zomeravondlucht rond zoemen.

Steekmuggen

Steekmuggen komen algemeen voor. In ons land alleen al tientallen soorten. De gewone steekmuggen (*Culex pipiens*) veroorzaken de meeste overlast. En dan nog alleen de vrouwtjes! Mannetjes leven van plantensappen zoals nectar, maar de

vrouwtjes hebben bloed nodig. De eitjes die daar in zitten gebruiken ze voor de aanmaak van muggeneitjes in hun achterlijf. Ons bloed zorgt dus rechtstreeks voor de aanwas van nieuwe muggen!

De eitjes worden gelegd in stilstaand water. Tuinvijvertjes, regentonnen, plantengieters en verstopte dakgoten worden dankbaar benut. De larven hangen aan het wateroppervlak en komen, afhankelijk van de temperatuur, na ongeveer twee weken uit. Veel regenwater en hoge tem-

Muggenlarven, hangend aan het wateroppervlak

peraturen zorgen voor een ware muggenexplosie. Dat hebben we deze zomer geweten!

Paringsdans mannetjesmuggen

In het Eindhovens Dagblad stond een artikel over een weiland in Someren vol dansende “muggenzuilen”. Mannetjes die zich verzamelen voor een wervelende paringsdans! Waarom zó massaal elkaar beconcurreren? Mannetjes scheiden feromonen af, dat zijn geurstoffen die hen voor de vrouwtjes aantrekkelijk maken. Eén mannetje geeft te weinig geurstof af om succes te hebben, maar de gecombineerde geurstoffen van zo’n hele zwerm lokken massaal de vrouwtjes. Die storten zich dan in de zwerm en paren met meerdere mannetjes. Hierbij gebeurt iets heel bijzonders!

Alleen bij op elkaar afgestemde zoemtonen wordt er gepaard.

De zoemtoon wordt bepaald door de snelheid van de vleugelslag. Mannetjes hebben een snellere vleugelslag dan de vrouwtjes. Daardoor is hun zoemtoon hoger. Vrouwtjes die willen paren verhogen hun vleugelslag, waardoor hun zoemtoon hoger wordt. Hierdoor weten de mannetjes dat ze welkom zijn en zij verlagen hun vleugelslag, waardoor hun zoemtoon wordt afgestemd op die van de vrouwtjes. Muggen paren al vliegend, waarbij hun vleugelslag zodanig op elkaar is afgestemd, dat er zo min mogelijk luchtwervelingen zijn.

Elke soort mug heeft zijn eigen zoemtoon, zodat pogingen om te paren tussen

verschillende soorten, niet voorkomen.

Muggenbulten en zweetlucht.

Muggen worden aangetrokken door kool-dioxide die vrijkomt bij onze uitademing en door de geur van onze huid als we zweten. Waarschijnlijk is de ene persoon aantrekkelijker voor muggen dan de ander! Muggenbulten ontstaan door het inspuiten van antistolling. Die veroorzaakt jeuk. Hoe meer je krabt of wrijft, hoe erger de jeuk!

Er zijn allerlei producten te koop tegen muggenbulten, maar de goedkoopste en veruit de beste methode is: gewoon afblijven! Dan gaat het vanzelf over! Daarna kun je wachten op de volgende bult, want een vrouwtje hoeft maar één keer in haar leven te paren. Ze slaat het sperma op in haar lijf. Elke 3-4 dagen kan ze, na een lekkere portie bloed, een paar honderd eitjes leggen! Ze leeft ongeveer twee weken. Dus als ze goed haar best doet, kan ze zo’n duizend kleine muggenlarfjes voortbrengen! Lekker kost voor vissen en kikkers! De larven die niet opgegeten worden, groeien uit tot nieuwe muggen. En die zoemen dan allemaal weer om ons hoofd! Bzz, bzz, pats! Wat is het toch heerlijk om een mug te zijn!!

Nelly van der Burgt

**Ik slaap 's nachts
met mijn venster
open !**

24 muggen vinden dit leuk!

Een tranenden *Pinus wallichiana*

Al vele jaren lang wordt onze tuin belaagd door een belerende naaldboom, die inmiddels een formidabele hoogte heeft bereikt. Bij tijden worden de in het begin soepele blauwgroene en nu oude heel lange beigebruine droge en stijve naalden in bosjes van twee of eigenlijk meer geloosd. Vooral na winderige dagen. Dan liggen er ook enorme dikke en lange kegels die op de houtige dekschubben bedekt zijn met kleverige harsdruppels. Meestal zijn deze wittig ingedroogd maar kleverig blijven ze toch. Een enkele keer, als er een woeste wind geweest is, zijn ook lange slanke grijsgroene nog onrijpe kegels losgerukt.

Al deze kegels hebben een vrij lange steel die ook kleverig kan zijn. Maar soms vallen er in mei/juni mysterieuze stokjes uit de boom. Net een lucifer in het groot. Dezelfde steellengte als bij de kegels, zo'n 5 cm lengte ongeveer, met enkele fijne kleverige zachte schubben bedekt. De afgeronde top ziet er uit als een blauwgroene mini-kegel, die rondom geheel opgebouwd is uit schubben.

Zo is het jaren lang onduidelijk geweest waar we mee te maken hadden. Boeken over naaldbomen gaven toen geen uitkomst. Blijkbaar is de soort te zeldzaam

om er in opgenomen te worden. Tuincentra en boomkwekers boden evenmin een oplossing.

De computer deed het onlangs wel! Toen mijn auto weer eens diverse harsdruppels opgevangen had na een dag binnen bereik van de boom gestaan te hebben, werd mijn nieuwsgierigheid naar de identiteit van de boom weer gewekt. Ditmaal met een positief resultaat. Op de onderstaande site werd de oplossing gevonden. Het is de "Pinus wallichiana", die ondanks zijn zeldzame voorkomen toch over een Nederlandse naam bleek te beschikken: "Tranenden". Dat klopt! Inderdaad een boom die tot tranen leiden kan. Volgens de Floronkaart maar op twee locaties in ons land aanwezig. Of de hier besproken boom daar in past is onwaarschijnlijk.

Helemaal correct is de naam "Tranenden" overigens niet, want de boom is een "Pinus" en dat betekent "pijnboom" oftewel "spar" en dus geen "den".

Vermeldenswaard is nog bovendien dat hier een hele reeks jaren geleden de top uit de boom gewaaid is en geleidelijk o.a. vervangen werd door een boogvormige nieuwe. Heel zeldzaam dus. En als variant vol-

maakt ongeschikt om als Kerstboom te dienen.

De soort is afkomstig uit centraal Azië en daarom ook wel "Himalayan Pine" of "Bhutan Pine" genoemd. Hier bij boomkwekers echter als "Pinus wallichiana" bekend en in parken aan-geplant. In 1827 als zaad uit Brits-Indië meegebracht door de Engelse arts-botanicus Nathaniel Wallich.

Opvallend bij mijn lange speurtocht was nog wel, dat nergens duidelijk sprake is van de mannelijke bloei. Afbeeldingen van mannelijke en vrouwelijke bloeiwijzen zijn er ook niet veel. Dan biedt de Bomengids tenslotte uitkomst.

[www.bomengids.nl/soorten Tranenden_Pinus_wallichiana_Himalayan_pine.html](http://www.bomengids.nl/soorten/Tranenden_Pinus_wallichiana_Himalayan_pine.html)

*J.v.Twisk
Waalre, 1-8-2016*

Nationale Natuurwerkdag 2016

Zaterdag 5 november 2016 is er weer de jaarlijkse Nationale Natuurwerkdag. De zaterdag waarop in het gehele land duizenden mensen actief zijn om vrijwillig te werken in de natuur.

De Natuurwerkgroep Waalre heeft dit jaar het onderhoud bij het Groot- Vlasrootven op de agenda staan.

Reeds jarenlang wordt hier regelmatig onderhoud gepleegd door het opschot van voornamelijk berken te verwijderen.

Na enige jaren moet toch weer opnieuw de strijd worden aangebonden met deze taaie bomen. Want het is moeilijk om deze definitief te verwijderen.

In de groep heeft een van onze mensen, mede op initiatief van Mari de Bijl van Brabants Landschap, een “berkentrekker” geconstrueerd. Bij proeven met dit apparaat blijkt dat je de berken met wortel en al kunt uittrekken.

Inmiddels is de berkentrekker nog wat versterkt en verfijnd, maar we weten niet wat het resultaat is na een paar jaar, want heel de omgeving wordt losgewoeld en mogelijk komen daardoor nieuwe zaden tot ontwikkeling. En dat zou betekenen ook weer nieuwe boompjes.

In het voorjaar hebben we in het Molenven een aantal bomen verwijderd met de berkentrekker en we kunnen nu bepalen of het resultaat ook bevredigend is.

Om vast in de juiste conditie te komen voor de Natuurwerkdag beginnen onze

mensen langzaam warm te lopen. Op **woensdag 14 september** starten we met het onderhoud bij het A7-ven ten noorden van het Greveschutven.

Vervolgens werken we aan het A3-ven ten zuid-oosten van het Meeuwven. Dit ven is vorig jaar voor de helft zichtbaar gemaakt en nu gaan we dat verder afwerken.

Om het schema helemaal klaar te krijgen wordt er in overleg met Gemeente en Bosgroep Zuid op woensdag 7 september door een aantal mensen een tocht per fiets gemaakt langs alle objecten in Waalre om te bepalen wat er aan onderhoud aan de vennen moet plaats vinden.

Daarbij wordt bekeken hoe we in fases dit onderhoud laten plaats vinden. Het is prettig dat we als Natuurwerkgroep hierbij ook een inbreng hebben.

We kunnen dus vanaf woensdag 7 september weer elke woensdag- en zaterdagmorgen in de natuur gaan werken. Mensen die willen meewerken kunnen contact opnemen met Ben Putman of Wim van Stipdonk Het is fijn om in de natuur bezig te zijn en daarbij nuttig te zijn bij het behouden van onze mooie leefomgeving.

Wim van Stipdonk

Heide schonen de moeite waard!

In het vorige nummer werd geschreven over de "de small five" van de Malpie. Om deze meer kans van leven te geven is heide schonen zeer de moeite waard.

Een van die vijf is de klokjes-gentiaan. Daar hebt je misschien enkele artikeltjes in het ED over gelezen. Het was een groot succes! Het leverde 67 eitjes op terwijl er weinig hoop was dat het vlindertje er nog voor zou komen.

Graag wil ik weer een oproep doen om onze, toch wel, vaste groep vrijwilligers te ondersteunen. Een paar uurtjes, op zaterdagmorgen van 9 uur tot 12 uur in de maanden september en oktober, met als afsluiting de Nationale Natuur-werkdag op 5 november.

Het is niet alleen zinvol maar ook gezellig! Op tijd koffie met koek, daar wordt voor gezorgd. Volg weer de pijlen vanaf het fietspad na de Venbergsemolen en je ziet ons ergens bezig.

Een takkenschaar is handig en eventueel laarzen en een regenbroek. Het kan nog erg nat zijn 's morgens.

Heb je nog vragen bel me 2015181 of mail me: h.baken@chello.nl

Tot ziens Ad Baken.

Revitalisering wandelroutes

Na zo'n 12 jaar hun nut bewezen te hebben wordt het tijd om onze drie "blauwe wandelingen" eens kritisch tegen het licht te houden. Dank zij het werk van onze controlegroep hebben belangstellenden altijd zonder problemen de routes kunnen volgen. De routepaaltjes zijn echter aan vervanging toe. De meeste zijn aan het eind van hun levensduur. Ook de folders moeten aangepast worden aan de actuele situatie en nieuwe ontwikkelingen in natuurbehoud.

Als eerste hebben we de Aalsterheidewandeling onder handen genomen. De folder is aangepast en we willen de paaltjes vervangen door duurzamere exemplaren. Onze keuze is gevallen op officiële routepaaltjes, gemaakt van gerecycled kunststof. Die hebben echter hun prijs. Door een financiële bijdrage van de *Coöperatie Streekontwikkeling Boven-Dommel* kunnen we deze toch aanschaffen, samen met fraaie route-bordjes. Het voordeel daarvan is dat de paaltjes daarvoor onderhoudsvriendelijker zijn.

Een bijkomend, doch niet onbelangrijk voordeel is dat onze wandelingen nu worden opgenomen in het totaal van de recreatieve activiteiten die door Boven-Dommel worden gepromoot in de regio rondom de Groote Heide. Zo krijgen de wandelroutes nog meer naamsbekendheid.

Op zaterdag 20 augustus is een aantal leden van de Paaltjeswerkgroep en van de Natuurwerkgroep Waalre bezig geweest met deze flinke klus. De oude palen moesten verwijderd en afgevoerd worden, er

moesten nieuwe gaten geboord worden met een mechanische grondboor, nieuwe paaltjes (met grondanker) moesten aangevoerd en geplaatst worden. Er is hard gewerkt, zodat we de klus in de voormiddag geklaard hadden.

De route ziet er nu fantastisch uit. Niet meer die grote forse palen met hun blauwe koppen, maar meer bescheiden, maar wel duidelijke paaltjes met professionele bewegwijzering. Het is nu zeker de moeite waard om de wandeling eens een keer te maken. Hij start bij de wegwijzer bij de Hut van Mie Pils (einde Hutdijk in Aalst). Aan de paal hangt een bakje, waar u een folder uit kunt halen. We zijn benieuwd naar jullie reacties.

De komende maanden gaan we ook de andere twee wandelingen onder handen nemen: de *Heikantwandeling* en de *Gemeentehuiswandeling*. Daarover later meer.

*Met dank aan de harde werkers,
Cor de Jong,
coördinator Werkgroep Wandelingen*

Cor de Jong,

Jeugd -IVN kamp 2016.

*Wat zou het leuk zijn nog een eens een bijzonder kamp te organiseren!!!
Nadat we in 2015 geld hadden "ingezameld", door kerstdecoraties en soep te verkopen met de najaarswandeling, hadden we meer mogelijkheden om boeiende activiteiten te organiseren en konden we ook eens verder van 'huis'.
Onze wens om naar de Biesbosch te gaan werd realiteit!*

We bezochten meerdere malen het gebied om een mooi programma aan te bieden. Een blokhut in Hank werd ons onderkomen om twee nachten door te brengen. Onze kinderen en ouders werden enthousiast.

Vooraf werd het thema van de Binnendag natuurlijk "De Biesbosch". De kinderen maakten kennis met de bijzonderheden uit het gebied. Half mei konden de uitnodigingen de deur uit, 23 kinderen schreven zich in en met voldoende leiding en met een uitgebreid draaiboek, konden we op vrijdag 3 juni vertrekken naar Hank.

De keuken werd gevuld met eten en drinken en de bedden werden klaargemaakt in de blokhut "Het Kraaiennest".

Voor de avond viel hebben we nog een prachtige wandeling gemaakt. De Nachtegaal was een serenade aan het brengen waar wij stil van werden. Zij gingen toen

rustig de nacht in, dat was bij ons wel anders.

Na een, toch wel, korte nacht geslapen te hebben was het al vroeg opstaan om met de auto's te vertrekken om 25 km te rijden naar het gebied waar het museum ligt. Zo kregen we een aardige indruk van het Nationale Park de Biesbosch.

Het Park is een uniek zoetwatergetijdengebied dat sinds 1994 de status Nationaal Park heeft gekregen. Hier hebben de mensen gewerkt met en tegen het water, polders gemaakt, de natuur naar hun hand gezet met een heel eigen vriend – en rietcultuur.

Eerst zijn we het buitenmuseum, de "Pannenkoek" door gaan struinen. We zagen al meteen dat de bever hier druk bezig was geweest, er waren bomen die tot bijna spitse potloodpunten waren ge-

knaagd. In het gebied zagen we veel knotwilgen die natuurlijk veel wilgentenen leveren en vooral vroeger voor enorm veel doeleinden werden gebruikt. Verder was er een eendenvangkooi en een schrankkeet waar de mensen verbleven na het werken, vaak onder zware omstandigheden, in het gebied.

Terug over de brug gingen we dan nu naar het Biesbosch Museum Eiland. Het museum bevat 7 paviljoenen die ons meenamen naar de geschiedenis van het ontstaan van het zoetwatergetijdengebied tijdens de Sint-Elisabethsvloed in 1421. Het is voorzien van een groen dak, daardoor opgenomen in het landschap. Met een looppad naar het dak heeft men een weidse blik over het natuurontwikkelingsgebied.

Daarna hadden we toch echt wel honger! We zijn met al onze picknickspullen een pad op gegaan en kwamen boven op een berg. Van hier uit keken we over een groot spaarbekken. Lekker liggend in het gras hebben we met de verrekijker een zeearend gespot en een ree stond te grazen in een weiland.

Daarna reden we de weg weer terug, maar zijn nog een keer uitgestapt om naar de vele watervogels te kijken. We zagen vele zwanen, steltlopers en nog enkele lepelaars.

Met een paar kinderen zijn we nog op zoek gegaan naar een pontje, en ja hoor, gevonden! Dit was bijzonder, want dit kon je handmatig bedienen om aan de overkant te komen.

Tijd om het eten voor te bereiden. Het is effe snijden maar met wraps; dan heb je een grote keuze uit vele soorten rauwkost, twee soorten warme “prut”, bonen, enz, enz. Ze hebben allen goed gegeten. En...dat allemaal heerlijk buiten. We hadden het hele weekend mooi weer.

Voor het avondprogramma hadden we een fluisterboot besproken, wel met andere meevarenden! Die waren een beetje huiverig, toen wij met dertig man instapten. Voor ons des te meer een uitdaging om er toch een fluisterboot ervaring van te maken. Het was gelukt!! Jammer dat we geen compliment kregen, dat zou wel aardig geweest zijn. Want we moesten veel geduld hebben. Ondertussen werd er door een gids van Natuurmonumenten veel uitleg gegeven over de bever. Deze moest ook de hoofdrol gaan spelen. Het was turen over het water en ja hoor, met zijn kop boven water en dan weer onderduikend. Maar ook heerlijk een maaltje wegwerkend. Na de eerste bever gespot te hebben, werd er met z'n allen geproost!

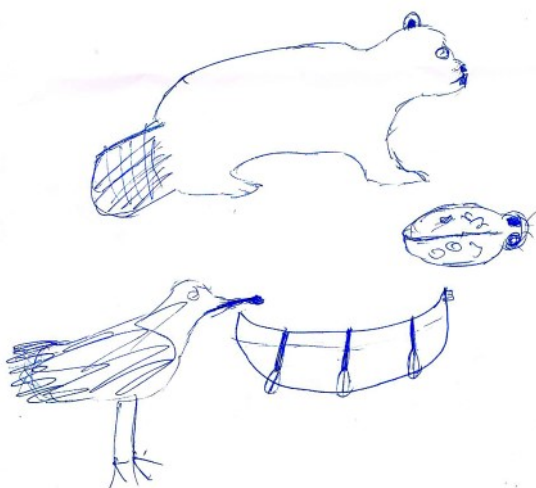

Het was al donker toen we terug kwamen. Een kamp zonder kampvuur is geen kamp, toch! Dus gezellig, keuvelen, muziekje maken op de gitaar en natuurlijk in het vuur porren.

De volgende ochtend al om half zeven opgestaan om de kanotocht en de spannende tocht te gaan maken. Met de geweldige medewerking van de leiders van de "Waterscouting" is dit een tocht geworden om nooit te vergeten! Wim Ruis van het IVN Brabant heeft met ons de "Ruige Tocht" gemaakt. Hier een volgt een tekst die een kind heeft gemaakt:

"In de ochtend zijn we gaan kanoën en kanoeden naar de ruige tocht. De ruige tocht houdt in dat we dwars door de Biesbosch lopen. Dwars door plassen, brandnetels en riet. Over en onder boomstammen en dwars door alle modder. Toen kanoden we terug naar het scouting gebouw. We hebben nog spelletjes gedaan en dit verhaal geschreven, ook nog een zeearend gezien. Ik vond dit kamp echt geweldig en hebben veel dieren gezien.

Overal water met bevers,
vogels en kevers, met z'n alle
kanoën en wandelen.
ons kamp was geweldig!!!

Ik verheug me al op het volgende kamp!

PS. Er sloegen 3 kano's om!"

Zondagmiddag rond half vier zijn we, na de blokhut gepoetst te hebben, de aanhanger weer geladen en de vlag gestreken, samen terug gereden naar Valkenswaard. We namen afscheid van de kinderen en praatten nog even na.

We kijken terug op een bijzonder kamp, wat gezellig, educatief was.

Ouders reageerden op de mail dat hun kind het erg fijn had gehad en bedankten ons voor de inzet.

Ad Baken

EEN NIEUWE WEBSITE

Begin juli ging het landelijk IVN over naar een nieuwe website. Anders ingedeeld dan voorheen en vooral: met heel veel foto's.

De meeste plaatselijke afdelingen maken gebruik van de landelijke structuur, zo ook onze afdeling. Dat betekende dus werk aan de winkel, en dat net in vakantietijd! Daarbij waren er nogal wat aanloopproblemen die inmiddels – gelukkig – voor een belangrijk deel opgelost zijn.

Een groot deel van onze informatie is vanaf september te vinden in de nieuwe layout, onder: www.ivn.nl/afdeling/valkenswaard-waalre. Ga er eens kijken en laat horen hoe je het vindt!

Nog niet alle pagina's zijn overgezet. Bijvoorbeeld de beschrijvingen van de Nederlandse wilde planten, en de monumentale bomen, staan nog op de 'oude' site. Deze is te bereiken onder

<https://afdeling.ivn.nl/afdeling/valkenswaard-waalre>. Het is veel werk om deze pagina's over te zetten, hopelijk is de klus geklaard vóór 2017.

Ook op de nieuwe site is plaats voor nieuwtjes en voor aankondigingen, verslagen en foto's van activiteiten.

Heb je kopij: mail het! In het algemeen duurt het 1 à 2 dagen voor iets op de site staat.

Groetjes,
Fanny van Zon
(e-mail: fanny.van.zon@hetnet.nl)

Heb je al eens gekeken op de Facebook pagina van het IVN?

Het adres is:

www.facebook.com/IVN-Valkenswaard-Waalre.

Je vindt er allerlei leuke korte berichtjes en foto's over de verschillende actuele IVN-activiteiten en zelf kun je er ook reacties en foto's op plaatsen! Informeer ook je kennissen, familie en vrienden over deze pagina.

DOEN!

Jaarprogramma gidsenochtenden 2016 – 2017.

Alle ochtenden beginnen om 9.00 uur. Bij buitenochtenden graag wat eerder aanwezig zijn, zodat we op tijd kunnen vertrekken. Meestal komen we tijd te kort!

Woensdag 21 september: Water scheppen in de beek. Altijd weer leuk om te zien wat er leeft!

Woensdag 5 oktober: Bezoek aan de vliedertuin in Waalre. Fanny en Marie-Louise geven uitleg. De tuin ontwikkelt zich heel mooi, en ook in oktober is er nog van alles te zien.

Woensdag 9 november: Louis Koolen vindt het heel leuk om nog eens bij ons te komen! Voor de pauze praat hij over kleuren in de natuur, het onderwerp van ons project. De rest vult hij zelf in.

Woensdag 18 januari: Lezing over Kinoa, een graanproduct dat steeds populairder wordt in West Europa. Onze gastdocent werkt mee aan een wetenschappelijk project in Wageningen, dat als doel heeft het gewas geschikt te maken om in ons land gekweekt te worden. Het is geen genetische manipulatie!

Woensdag 15 februari: Opening van het nieuwe project: "Kleuren om te overleven".

Woensdag 22 maart: Bezoek aan de bamboekwekerij van de familie van de Palen in Valkenswaard. Hierbij krijgen we een rondleiding. Er zijn heel veel mooie soorten, wel is het fijn om te weten welke soorten woekeraars zijn!

Woensdag 12 april: Deze keer hebben we Mari de Bijl gestrikt voor het voorjaar! Met hem is het altijd weer genieten! Zorg dat je er bij bent!

Woensdag 10 mei: Lentewandeling: Lies, An en Nelly.

Dinsdag 13 juni: Jaarlijkse busreis! Bestemming onbekend!

Woensdag 5 juli: Met Jacques van Kessel naar de Malpie. Er is enorm gekapt de laatste jaren, maar het wordt steeds mooier! Het uitzicht is veel ruimer geworden. En nog meer goed nieuws: ook het klokjesgentiaantje is weer terug!

Extra geplande dagen.

Deze extra dagen zijn bedoeld om wat verder weg te kunnen gaan. Vertrek: met de fiets om 9.00 uur

vanaf het IVN-gebouw. Zorg zelf voor eten en drinken voor onderweg.

Meestal zijn we rond 15.00 uur thuis, maar houd er rekening mee dat het ook wel eens later kan worden.

Dinsdag 27 september:

Fietstocht naar de Strabrechtse Heide in Heeze. We bezoeken de Plaetse. Hier is een mooie, natuurlijke tuin aangelegd die vrij toegankelijk is. Na een mooie tocht over de heide fietsen we langs het kasteel terug. Misschien is het nostalgische winkeltje van de geitenkaasboer open. Daar kun je allerlei lekkere geitenkaasjes kopen.

Dinsdag 18 oktober: In het gebiedje nabij de Hasselse Vennen hebben wij vorig jaar een prachtig stukje ontdekt, dat vol stond met allerlei soorten paddestoelen, mossen, korstmossen en kleine plantjes. Vooral de gekapte en inmiddels begroeide boom-stronken waren sprookjes-achtig mooi! Daar willen we jullie graag van mee laten genieten!

Dinsdag 4 april: Fietstocht naar het Bakkerijmuseum in Luyksgestel. We krijgen een korte uitleg, daarna kunnen we zelf op ons gemak rondkijken. Er is een heel leuk snoepwinkeltje waar je nog het echte ouderwetse snoep kunt kopen. Ook koffie en thee met iets lekkers erbij is mogelijk. Op de terugweg gaan we langs het kapelletje bij de begraafplaats. Hier binnen is een ontroerend mooie bronzen kruisweg te zien, buiten staan prachtige oude bomen en er zijn volop banken om eventueel een boterhammetje te eten.

Dinsdag 16 mei: Wil Coolen is graag bereid om nog eens met ons een heemkundige fietstocht in en om Valkenswaard te maken. Hij heeft zoveel te vertellen en doet dat met zoveel enthousiasme, dat hij vorige keer nog lang niet alles had kunnen laten zien! We hadden zo genoten dat we graag nog een keer met hem mee gaan!

Hopelijk wordt het weer een fijn en inspirerend IVN-jaar voor ons allemaal.

Lies, An en Nelly.

Contactgegevens IVN-werkgroepen Valkenswaard

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Bomenwerkgroep	Janka Kessener-Kochen		
	Telefoon: 2075280	jankakessenerkochen@onsbrabantnet.nl	
Cursuswerkgroep	Anneke Droog	2014727	w.droog@wanadoo.nl
Documentatiecentrum	Ria Rutten	2015723	h.rutten21@chello.nl
Natuurwerkgroep	Harrie van de Broek	2018239	h.broekbrom@onsmail.nl
Natuurwerkgroep Malpie	Ad Baken	2015181	h.baken@chello.nl
Jeugd-IVN	Ad Baken	2015181	h.baken@chello.nl
Leskisten	Lies van Gompel	2068470	liesvangompel@onsbrabantnet.nl
Publiciteit	Emile Weijters	2075670	e1000acmw@gmail.com
Redactiewerkgroep	Mieke van Baalen	2217748	miekevanbaalen@gmail.com
Schoolgidsengroep	Lies van Gompel	2068470	liesvangompel@onsbrabantnet.nl
Schoolproject	Fanny van Zon	2212983	fanny.van.zon@hetnet.nl
Schoolproject uitleen	Wil Koopman	2017955	wiljakoopman@onsmail.nl
Tuinwerkgroep	Irene Martens	2018712	ireen@onsmail.nl
Vogelwerkgroep	Gerrit Klitsie	2048951	gklitsie1947@kpnmail.nl
Wandelingen (incl. Waalre)	Emile Weijters	2075670	e1000acmw@gmail.com

Contactgegevens IVN-werkgroepen Waalre

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Scholenwerk Aalst	Chantal v. d. Strigt	2217250	oudenstrigt@hetnet.nl
Natuurwerkgroep Waalre	Wim van Stipdonk	2216573	stipd017@planet.nl
Milieuwerkgroep Waalre	Leo Eijkelenboom	2216996	leo@eijkelenboom.com
Vlindertuin Waalre	Bernard Fransen	2216011	fransenb@xs4all.nl
Wandeling Wolders Ven	Paulien Zuidweg	2217021	zuidwegp@gmail.com
Opleidingencontact Waalre	Bep van Stipdonk	2216573	stipd017@planet.nl
Wandelroutes	Cor de Jong	2115479	cfjdejong@versatel.nl

Contactgegevens IVN-werkgroepen Riethoven

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Scholenwerkgroep	Nellie Das	2016075	nelliedas@gmail.com
Schoolwandelingen	Nellie Das	2016075	nelliedas@gmail.com
IVN-wandelpaden	Jan Das	2016075	jandas61@hotmail.com
Vlindertuin Riethoven	Jan Das	2016075	jandas61@hotmail.com

Redactieleden Valkenswaard - Aalst/Waalre

Mieke van Baalen
Nelly van der Burgt
Arthur Jeurissen
Wouter Kiela
Irene Martens
Annelies Theeuwes
Frans Vierstraete

LET OP

Tekst digitaal aanleveren als los bestand op ons mailadres:
natuurwijzer@gmail.com

Wilt U de illustraties als een *los bestand* aanleveren,
dit is belangrijk om een goede kwaliteit afdruk te krijgen

De inleverdatum voor het **winternummer 2016** is
Vrijdag, 2 december 2016